

PREKLADOPÉDIA 5

ČO POTREBUJEM NA PRÁCU PREKLADATEĽA V EÚ?

Mgr. Emília Andrejová v súčasnosti vedie kanceláriu Generálneho riaditeľstva pre preklad, ktorej úlohou je okrem lingvistickej práce šíriť povedomie o hlavných aktivitách a projektoch generálneho riaditeľstva na Slovensku. Medzi tieto aktivity patrí napríklad organizácia prekladateľskej súťaže Juvenes Translatores, podujatí pri príležitosti Európskeho dňa jazykov, konferencií Translating Europe či mesačných prekladateľských stáží.

Aká je úloha Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre preklad?

Generálne riaditeľstvo Komisie pre preklad (DGT) podporuje rozhodovací proces Komisie a umožňuje jej vykonávať rozhodnutia, dodržiavať zmluvy EÚ a komunikovať o svojej každodennej práci vo všetkých úradných jazykoch EÚ. Tým, že DGT sprístupňuje informácie ľuďom v jazyku, ktorému rozumejú, pomáha Komisii lepšie komunikovať s občanmi EÚ a zabezpečiť, aby EÚ bola otvorenejšia, zodpovednejšia a demokratickejšia a aby jej občania mohli v plnej miere využívať svoje práva. DGT preto poskytuje svoje služby vo všetkých 24 úradných jazykoch EÚ (áno, ešte stále aj v angličtine, keďže napriek Brexitu ostáva úradným jazykom Únie).

Ovplyvnila pandémia COVID-19 vašu prácu? Ako?

V prvom rade z hľadiska spôsobu práce – homeoffice bol už aj predtým na DGT značne využívaný, ale teraz sa stal jedinou možnosťou. Začiatky boli technicky náročné a naše servery nestíhali nápor takého množstva zamestnancov pracujúcich na diaľku, ale postupne sa to upravilo. Napriek týmto sťaženým podmienkam sme lámali rekordy počtu preložených strán. Len za minulý rok sme preložili vyše 2 300 000 strán, čo je doteraz najvyšší počet v histórii DGT. Z toho takmer štvrtinu predstavovali nové verzie, čo je dôkazom hektických časov a toho, že dokumenty sa často menili podľa aktuálnych okolností. Takisto vzrástol počet krátkych dokumentov s urgentnými termínmi, aj práca mimo štandardného pracovného času. A na to nadväzuje aj vyššie zapojenie strojového prekladu (tzv.

eTranslation), ktorý je už teraz integrovaný do niektorých webstránok (samozrejme, s upozornením, že ide o strojový preklad). Jedným z príkladov je aj aplikácia Re-Open EU o cestovaní v rámci EÚ v súčasných podmienkach, ktorá sa aktualizuje týždenne na základe dát dodávaných členskými štátmi.

Aké typy textov sa prekladajú v európskych inštitúciách?

Od výmyslu sveta s výnimkou poézie a prózy. Ak však hovoríme o Európskej komisii, najväčší podiel tvoria legislatívne texty, potom sú to oznámenia a správy Komisie určené ostatným inštitúciám a členskými štátmi, biele a zelené knihy a verejné konzultácie, oznámenia uverejnené v úradnom vestníku, vyhlásenia, výzvy na predkladanie návrhov, tlačové správy, úvodníky, texty na web (europa.eu) a sociálne médiá, publikácie, prejavy, korešpondencia s občanmi a organizáciami atď. Za svojich čias prekladateľky webových dokumentov som zažila aj niečo, čo sa približovalo prekladu prózy. Bol to preklad komiksu pre týždňov a veľmi nás to všetkých bavilo, keďže to konečne bolo niečo záživnejšie. Ale aby nikto nezávidel, chodia nám aj preklady webových stránok rozložené na tzv. *labels*, keď ani sám autor niekedy nevie, čo kam patrí a kde to bude uverejnené. Čiže ako prekladateľ máte bohatý výber a na svoje si príde naozaj každý.

Čím sú texty európskych inštitúcií špecifické?

Eurožargónom a európskou angličtinou, na ktorú si treba zvyknúť. Kvalita textov, ktoré prídu na preklad, sa rokmi zlepšuje, ale stále medzi nimi nájdete také, pri ktorých sa vám zastaví tok myšlienok. Výhodou je, že ku každej požiadavke na preklad dostaneme informácie, na koho sa môžeme obrátiť, a tak sa často stáva, že si u autora overujeme, čo chcel tým či oným výrazom povedať. Veľmi ľahko napríklad odhalíte, že anglický zdrojový text písal Francúz/Francúzka. A vtedy je fajn vedieť sa zorientovať v tzv. *false friends*. Skvelou internou iniciatívou DGT je kampaň *Ako písať zrozumiteľne* (v origináli *Clear Writing*), kde sa viete prihlásiť na odber „*Claire's clear writing tips*“ a každý piatok vám príde e-mail s najčastejšími chybami pri tvorbe textov a návodom, ako sa im vyhnúť. Typickou ukážkou pôvodnej autorskej tvorby v inštitúciách je napríklad táto veta: *Its goal is to raise awareness about securing information and to provide assistance in the implementation of improvements to corporate information security tools.*

Ako sa dá stať prekladateľom pre európske inštitúcie?

Ľahko. Dobré teda, žarty bokom. Existujú dva spôsoby, ale oba vyžadujú návštevu portálu eps.europa.eu. Ak ste absolventi, odporúčam začať stážou. Väčšina inštitúcií ponúka dosť možností, ako si vyskúšať, či na to mám a či ma to bude baviť. Napríklad Európska komisia ponúka 5-mesačnú platenú stáž pre prekladateľov, ktorá prebieha dvakrát ročne v Luxemburgu. Ak sa chcete rovno uchádzať

o zamestnanie, vytvorte si EPSO konto, v ktorom o sebe vypíšete základné informácie, a potom sa môžete prihlásiť na výberové konanie – buď na zmluvného zamestnanca (označené ako CAST PERM, pretože prebieha bez termínu ukončenia, čiže sa môžete prihlásiť kedykoľvek počas roka), alebo na prekladateľa administrátora (tieto výberové konania sa vypisujú raz ročne v lete, ale nie pre všetky jazykové kombinácie, takže treba mať oči na stopkách, kedy vypíšu konanie pre slovenský jazyk). Takéto výberové konanie trvá zhruba 9 mesiacov a treba v ňom prejsť viacerými kolami, kým sa dostanete na tzv. rezervný zoznam, z ktorého si potom inštitúcie vyberajú svojich zamestnancov.

Čo by ste odporučili študentom, ktorí majú záujem o preklad pre inštitúcie? Na čo by sa mali zamerať?

V prvom rade si treba dobre prečítať podmienky výberu zamestnancov. Na to, aby ste vôbec mohli absolvovať stáž, potrebujete ovládať výborne tri jazyky – svoj materinský, jeden z trojice pracovných jazykov (angličtina, nemčina, francúzština) a jeden ľubovoľný z 24 úradných jazykov. To je základná podmienka. Potom treba myslieť na to, že v Európskej komisii pracujú prekladatelia takmer výlučne do svojho materinského jazyka a výber zdrojových jazykov je limitovaný (približne 90 % textov je v angličtine). V Európskom parlamente či vo Výbore regiónov je väčšia šanca využiť pri svojej práci aj iné jazyky.

Špecializácia na určitú oblasť je fajn, ale nie je nevyhnutná. Orientácia v politikách a činnosti EÚ je rozhodne plusom. A takisto treba ovládať aspoň základy práce s nástrojmi CAT. Aj napriek tomu, že prax nevyžadujeme a pri nástupe vás poriadne zaškoolíme, sami uvidíte, že sa zorientujete oveľa rýchlejšie, ak už budete vedieť, čo je to SDL Trados, Memsource alebo OmegaT a ako sa používajú. A ďalšia podstatná vec, ktorá je „*must*“ pred každým pracovným pohovorom – dobre si naštudujte, kam sa vlastne hlásite. Všetky k tomu potrebné informácie sú verejne dostupné na internete. Poďakovať mi môžete neskôr.

Ako si môžu študenti vyskúšať prácu prekladateľa pre európske inštitúcie?

Ako som spomínala už vo svojej predchádzajúcej odpovedi, inštitúcie ponúkajú rôzne stáže. Stačí naťukať „*EU traineeships*“ do vyhľadávачa a budete mať prehľad aktuálnej ponuky. Európska komisia okrem platených 5-mesačných stáží ponúka aj mesačné „*training placements*“. Môžete ich absolvovať aj v Luxemburgu, tieto však nie sú hradené a tým pádom ponúkam možnosť absolvovať takúto stáž v kancelárii DGT na Zastúpení Európskej komisie v Bratislave. Miesta sa rýchlo zaplňajú, preto odporúčam túto možnosť zväziť čo najrýchlejšie. Často sa stane, že ma oslovia piataci, ktorým už žiaľ neviem ponúknuť voľný termín skôr, ako spravia štátnice.

Využíva sa v rámci inštitúcií aj strojový preklad, resp. vstupuje do práce prekladateľa aj umelá inteligencia?

Áno, pri každom preklade má prekladateľ Európskej komisie možnosť označiť si v zdrojoch aj strojový preklad, takže je na ňom/nej, či ho využije. Niekomu to uľahčuje prácu, iní ho nevyužívajú, aby ich nemýlil. Na DGT využívame náš interný strojový preklad, eTranslation, ktorý využíva databázu našich textov, takže ak sa vám opakujú texty s rovnakou tematikou, vie byť dosť nápomocný.

Étienne Dolet povedal pred smrťou slávnu vetu: „Traduttore, traditore.“ Čo si o tom myslíte? Je prekladateľ zradca?

V taliančine je to krásna slovná hračka postavená na zámene dvoch písmen a ja sa v takýchto doslova vyžívam. Ale nie, nemyslím si, že je prekladateľ zradca. Pochybujem, že niekto vstupuje do tohto krásneho povolania a profesie s cieľom zradať. Môže sa stať, že z nevedomosti alebo nedostatočných skúseností zradíte význam, veď nech hodí kameňom ten, kto sa pri preklade ani raz nepomýlil, ale dúfam, že sú to skôr výnimky ako pravidlo.

Otázky formulovali

Marián Kabát a Lucia Podlucká